

Sygn. akt I CSK 825/14

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Iwona Koper

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego w R.
przy uczestnictwie K. S.
z udziałem Prokuratora Prokuratury Generalnej
o uznanie uczestnika postępowania za osobę stwarzającą zagrożenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 16 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej Prokuratora Apelacyjnego
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 29 kwietnia 2014 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca - Dyrektor Zakładu Karnego w R. wnosił o uznanie uczestnika K. S. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. 2014 r., poz. 24) - dalej jako „u.p.o.z.”, orzeczenie umieszczenia jego w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym oraz o odpowiednie zabezpieczenie żądań zawartych w obu wnioskach.

Postanowieniami z dnia 7 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w R. uwzględnił żądania zawarte w tych wnioskach. Ustalił, że uczestnik jest sprawcą poważnych przestępstw, m.in. gwałtu i usiłowania zabójstwa, skazanym na wieloletnie kary pozbawienia wolności, które, ze względu na stan zdrowia psychicznego, odbywał w systemie terapeutycznym.

Opiniujący w sprawie zespół biegłych psychiatrów i psychologa rozpoznał u uczestnika chorobę psychiczną w postaci schizofrenii paranoidalnej. Uwzględniając dokumentację z odbywanej przez niego kary, z której wynika, że uczestnik był skazanym wyjątkowo trudnym i konfliktowym (około stu wniosków o udzielenie mu kar dyscyplinarnych), a także potwierdzone przez biegłych bardzo wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przez niego poważnych przestępstw z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, Sąd znał, że uczestnik jest osobą stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 u.p.o.z. i na podstawie art. 14 ust. 3 tej ustawy orzekł o jego umieszczeniu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

Na skutek apelacji uczestnika od tego orzeczenia, Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2014 r. zmienił je i wniosek oddalił. Sąd ten uznał, że skoro ustawodawca w art. 1 ust. 2 u.p.o.z. wymienił tylko zaburzenia psychiczne, zaburzenia osobowości i zaburzenia preferencji seksualnych, a pominął chorobę psychiczną, na którą cierpi uczestnik, to brak jest ustawowej podstawy do zakwalifikowania jego jako osoby stwarzającej zagrożenie w rozumieniu art. 1 tej ustawy, a tym samym do wydania orzeczenia o umieszczeniu

w Ośrodku. W takiej sytuacji uczestnik powinien być i jest poddany przymusowemu leczeniu na podstawie art. 23 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn. Dz. U. 2011 r., Nr 231, poz. 1375, ze zm.) i w ten sposób zostają spełnione wobec niego cele leczniczo - izolacyjne.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną prokurator. Zarzucił naruszenie art. 1 u.p.o.z. przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przepisów tej ustawy nie stosuje się do osób u których stwierdzono chorobę w postaci schizofrenii paranoidalnej oraz naruszenie art. 227, art. 278 § 1 i art. 382 k.p.c. przez niepowołanie innego zespołu biegłych w sprawie. Na tych podstawach wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie ulega wątpliwości, że rozpoznana u uczestnika postępowania K. S. choroba psychiczna - schizofrenia paranoidalna należy do jednej z licznych form zaburzeń psychicznych. Taka medyczo - formalna kwalifikacja tej choroby wynika wprost z Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób ICD - 10, gdzie została wskazana w dziale chorób i problemów zdrowotnych z zakresu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania po symbole F 20.0. W naszym systemie prawnym potwierdza taką kwalifikację art. 3 ust. 1a ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn. Dz. U. 2011 r., Nr 231, poz. 1375, ze zm.), zgodnie z którym ilekroć w tej ustawie mówi się o osobie z zaburzeniami psychicznymi, odnosi się to m.in. do osoby chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne). Podobnie art. 13 § 1 oraz art. 16 § 1 k.c., formułując medyczne przesłanki ubezwłasnowolnienia w obu postaciach, traktuje chorobę psychiczną jako jedną z form zaburzeń psychicznych, stwarzających, oprócz innych wymogów, podstawę do orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu. Tych ogólnych stwierdzeń nie da się jednak - wbrew sugestiom skarżącego - przenieść na grunt ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej osób. Jest to bowiem ustawa szczególna, odnosząca się do specjalnej kategorii osób, określonych w niej mianem „osób stwarzających zagrożenie”. W art. 1 tej ustawy podano legalną

definicję tej kategorii osób. Przesłanki medyczne tej ustawowej definicji sformułowano w art. 1 ust. 2. Zgodnie z tym przepisem ustawę stosuje się do osób, u których w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności „występowały zaburzenia w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych”. Wyszczególnienie tych postaci zaburzeń jest wyczerpujące, a tym samym trzeba uznać, że pomija chorobę psychiczną. Pominięcie to nie jest przypadkowe, skoro w uzasadnieniu do projektu tej ustawy podkreślono, że specyficzne zaburzenia, o których mowa w art. 1 ust. 2, nie stanowią choroby psychicznej. W każdym razie nie można zaakceptować propozycji skarżącego, który, powołując się na cele tej ustawy, proponuje rozciągnięcie wykładni treści art. 1 ust. 2 także na chorobę psychiczną. Byłaby to bowiem wykładnia rozszerzająca, a tej nie wolno jest stosować w odniesieniu do przepisów, które dotyczą przewidzianych w tej ustawie form ograniczenia wolności (orzeczenie nadzoru prewencyjnego - art. 14 ust. 2) lub pozbawienia wolności (orzeczenie o umieszczeniu w Ośrodku - art. 14 ust. 3), a więc przepisów mających także charakter represyjno - izolacyjnych. Prowadziłoby to bowiem do naruszenia chronionego konstytucyjnie i konwencyjnie prawa wolności bez wyraźnego ustawowego upoważnienia (art. 31 ust. 1 i 3 w zw. z art. 41 ust. 1 Konstytucji oraz art. 5 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności), co jest niedopuszczalne.

Podkreślał to wielokrotnie Trybunał Konstytucyjny, wskazując, że nakaz ścisłej interpretacji przepisów o sankcjach w prawie karnym należy odnosić do wszystkich uregulowań o charakterze represyjnym (sankcjonująco-dyscyplinarnym) - por. przykładowo wyroki: z dnia 1 marca 1994 r., U 7/93 (OTK 1994, nr. 1, poz. 5), z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07 (OTK-A2007, nr 5, poz. 48), czy z dnia 10 listopada 1998 r., K 39/97 (OTK 1998, nr 6, poz. 99). Takie samo podejście prezentował w orzecznictwie Sąd Najwyższy - por. przykładowo wyroki: z dnia 19 października 2005 r., II KK 231/05, OSNKW 2006, nr 3, poz. 26, z dnia 24 kwietnia 2000 r. II KKN 335/99, LEX nr 50896, oraz z dnia 24 kwietnia 2013 r. V KK 31/13, LEX nr 1318218 czy uchwały: z dnia 30 czerwca 2008 r., I KZP 9/08, OSNKW 2008, nr 8, poz. 59, oraz z dnia 23 marca 2011 r., I KZP 31/1 (OSNKW 2011, nr 3, poz. 23). Z tych względów art. 1 ust. 2 ustawy trzeba interpretować w sposób ścisły,

gramatyczny, przyjmując, że samoistna choroba psychiczna nie daje podstawy do zakwalifikowania uczestnika do kategorii osób stwarzających zagrożenie. Oznacza to, że zarzut skargi kasacyjnej naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 1 u.p.o.z. jest nieusprawiedliwiony.

W sprawie nie była kwestionowana postawiona przez biegłych lekarzy diagnoza schorzenia uczestnika postępowania w postaci schizofrenii paranoidalnej. Inne zaś ewentualne zastrzeżenia do tej opinii nie miały znaczenia, skoro w świetle przyjętej przez Sąd Najwyższy wykładni art. 1 ust. 2 u.p.o.z. choroba uczestnika nie mogła być przesłanką zastosowania w stosunku do niego przepisów tej ustawy. Tym samym bezpodstawne okazały się procesowe zarzuty skargi kasacyjnej. Oznacza to, że skarga kasacyjna była bezzasadna i podlegała oddaleniu (art. 519¹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 i art. 398¹⁴ k.p.c.).